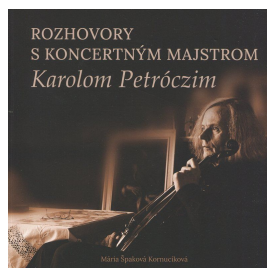

Mária Špaková Kornuciková

Rozhovory s koncertným majstrom Karolom Petrőczim

OZ Viola, Košice, 2026

• 9

Pokiaľ chýba radosť a nadšenie prameniace z toho, že tvorím, interpretujem a obohacujem tým seba aj iných, sú to len odohrané noty. Je to chladné a chýba tomu život. Situáciu snád' vystihuje aj poznámka jedného môjho známeho, ktorý prezerajúc si fotky hudobníkov profesionálneho orchestra z koncertu poznamenal, že nikto z nich sa neusmieva... Našťastie, aj v oblasti klasickej hudby je stále dosť nadšencov a interpretov, ktorí majú nielen šikovné ruky, ale aj vnímavé srdce. Objavujú sa stále nové súbory „starej hudby“, ktoré sa snažia interpretovať hudbu minulých epoch „štýlovo“ a historicky poučene, a to sa nedá bez určitej dávky spomínaného nadšenia, niekedy možno až fanatizmu...

• 12

Hudobníci nehrajú len to, čo majú v notách. V notách nie je zapísaný cit. Cit dokáže hudbou tlmočiť len človek, počítač nikdy. A človek ten notový zápis nikdy nezahrá dvakrát rovnako, lebo vždy sa to odvíja od jeho momentálneho stavu. My hráme nielen z nôt, ale aj „spoza“ nôt. To, čo tam nie je, musíme priniesť zo seba. Musíme vidieť „za“ noty.

• 14

Roman Berger

- Príčinou aktuálnych problémov a rozporov je absencia duchovnej dimenzie v kultúre, v umení, u hudbe, t. j. v oblasti, ktorej podstata spočíva práve v spiritualite.

• 15

Béla Hamvas: *Prehistorická a moderná kultúra* (preklad Karol Petrőcz)

- To, čo odlišuje starovekých ľudí od moderných, je: pravosť človeka. Duchovnosť sa v podstate nelíši – náboženstvo, metafyzika, morálka, politika, ideály a ciele sú rovnaké, pretože sú rovnaké vo všetkých dobách a u všetkých národov. Rozdiel spočíva v tom, že staroveký človek žije v tomto duchu a verí v neho – obsahom a osudom jeho života je tohto ducha realizovať. Táto realizácia je metafyzickou činnosťou života – je to intenzívna kultivácia. V nej žije otcovský duch lásky, pre to je celistvá, náboženská a metafyzická, a preto je táto činnosť kultom. Moderný človek, i keď vie o metafyzike, o kultovej povahe činnosti a o náboženskej povahe kultivácie, neverí v ňu, ignoruje tohto ducha a obsahom jeho života je postaviť do stredu vlastné „Ja“ namiesto lásky Otca...

• 16

Béla Hamvas: *Prehistorická a moderná kultúra* (preklad Karol Petrőcz)

- Prvým dôsledkom nerealizovanej spirituality je strata zmyslu života. Život totiž nie je niečo, čo má zmy-

sel samo osebe. Život patrí do sféry hmotnej prírody a bez dotyku ducha je rovnako bezmocný a slepý, ako nezmyselný a temný. Dnes je mierou vecí človek – „Ja“, čo je počiatkom nemiernosti a nedostatku miery, intelektuálnej sofistiky, morálnej anarchie, ako hovorí Kung-c: moci kriklúňa, módy v umení a pokrytectva vo verejnom živote. Strata miery vedie k individuálnemu určovaniu dobra a zla, a to nie raz a navždy, ale iba improvizované pre konkrétny prípad. Individualistická a improvizovaná morálka prirodzene stráca svoj legitímny charakter, a nakoniec dobro a zlo nie sú ničím iným ako individuálnymi záujmami, ktoré sa môžu meniť zo dňa na deň a z minúty na minútu... Zmiznú pravidlá života, nahradí ich svojvôľa alebo bezmyšlienkovité kopírovanie zvykov. Stratí sa bezprostrednosť spoločenského života, džentlmenstvo, zdvorilosť, dobré mravy – to všetko je pre anarchické „Ja“ len príťažou. Nikto sa nestará o spoločné dobro, pretože každý musí bežať za individuálnym potešením.

• 31

Béla Hamvas: *Harlekýn* (preklad Karol Petrőcz)

- Existuje umenie, ktoré je geometrické a zrozumiteľné, takmer pytagorejské a klasické, u každom prípade sa inšpiruje istým poriadkom a primerane tomu vyžaruje súmernosť, istotu a znalosť. Toto umenie možno nazvať orfickým – nie preto, lebo Orfeus ho vymyslel, ale preto, že v Európe je jeho najvyšším stupňom orfická grécka klasika. Napokon, orfické je aj egyptské, tibetské a čínske umenie, ale aj umenie Toltékov, gotika a renesancia. Orfické umenie je skrotené umenie. Dobrým príkladom je orientálna mantra. Sily, po ktorých siahne, usporiada. Preto je cieľom orfického umenia harmónia. A preto je rozumné, geometrické, súmerné a preto sa inšpiruje poriadkom a jeho najvyšším stupňom je grécka klasika.

V každom umení je popri „usporadúvajúcom“, vyrovnávajúcom a ovládajúcom aspekte prítomný aj evokačný aspekt. Toto je magické umenie, ktoré z času na čas vytryskne a ktoré v Európe takmer úplne zmietlo orfiku. Magické umenie nekrotí, ale naopak vyvoláva. Nie je rozumné, ale imaginatívne. Nežije v harmónii, ale v opojení. Nehľadá istotu, ale entuziazmus. Sily, po ktorých siahne, oslobodzuje.

• 32

Béla Hamvas: *Harlekýn* (preklad Karol Petrőcz)

- Beethovenova hudba je evokačná hudba. Je to magická hudba, rovnako ako Dostojevského literatúra je magická literatúra. To je umenie, ktoré znepokojuje dušu. Jeho opakom je umenie, ktoré dušu stabilizuje. Magické umenie, ktorého opakom je umenie orfické. Keď mám schopnosti, ktoré nemám, keď chápem niečo, čo nechápem. Toto je mágia. Toto je opojenie a imaginácia a entuziazmus.

Orfické umenie všetko ukladá na svoje miesto, vyrovnáva, nastoľuje disciplínu a dušu povznáša ako *Pindarova óda* alebo *Divina Commedia* alebo Bachova fúga, Partenon, Raffaelov obraz.

Magické umenie vyvoláva hlbiny, narúša rovnováhu a rozrušuje dušu ako Faust alebo Beethovenova sonáta, van Goghov obraz alebo Michelangelova socha z neskorého obdobia.

Symbolom orfického umenia je krištáľ, magického vír.

• 36

Pedagogika, schopnosť učiť potrebujú isté osobnostné vlohy. Pedagóg, ktorý vyučuje hru na nástroji, by to mal vnímať ako svoje životné poslanie, nie iba zamestnanie... O to viac, že takýto pedagóg prichádza do kontaktu s talentom, ktorý môže rozvíjať alebo zničiť. Je to obrovská zodpovednosť. Na hodine je vždy len jeden žiak a v prípade, že vyučujúci nie je schopný vypozerovať jeho vlohy a schopnosti a zveľadiť ich, tak by ani nemal učiť.

• 39

Béla Hamvas: *Bdelosť* (preklad Karol Petrőcz)

- Kto verí, že jeho čas ešte neprišiel, spí celý život v snoch svojich zmyslov a predstáv.

• 39

Béla Hamvas: *Bdelosť* (preklad Karol Petrőcz)

- Bdelosť je metafyzická citlivosť človeka. Metafyzika znamená: „za“ a „nad“ prírodou. Nadprirodzená citlivosť, ktorá sa pozerá, vidí a pozná veci zmyslom neprístupné. Bdelý je ten, kto vidí za javy zmyslov, rozumu, citov a vášní. Buddhovo trvalé epiteton: úplne prebudený. Samotné slovo „Buddha“ znamená duchovnú bdelosť. Prebudený „snílek“. Ten, kto sa zbavil všetkých foriem ospalosti, už nespí vo svojich zmysloch, vášňach, túžbach – nespí už vo svojom uzavretom ľudskom Ja.

• 53

(...) Vždy mal väčší úspech dirigent, ktorý bol smerom k orchestru ľudský a inšpiratívny. Z orchestra si svoju predstavu o skladbe nevynucoval, či už poukazovaním na chyby, alebo inou formou deptania, ale orchester si svojím prejavom získal. Vtedy boli hráči voči dirigentovým požiadavkám ústretoví z vlastnej vôle. Do služby dirigenta a diela dali nielen svoju profesionalitu, ale aj svoje vnútorné prežívanie. Človeka nemôžete „prinútiť“, aby predniesol svoj part precítene, môžete ho k tomu len inšpirovať...

• 59

Béla Hamvas: *Priateľstvo* (preklad Karol Petrőcz)

- Platón hovorí, že základné slovo spoločenstva je zákon, Aristoteles vraví, že Philia. Oba môžu mať pravdu. To, čo drží spoločenstvo pokope, je zákon nad bytosťami. Ale to, čo spoločenstvo utvorí, je v bytostiach prebývajúc priateľstvo.

• 68

(...) Vynikajúci sólisti nikdy pri interpretácii nestoja ako sochy... Dobre interpretovaná hudba vyvoláva aj zodpovedajúce reakcie – pohyb tela.

• 83

Podstata európskej hudby vychádza priamo z európskych jazykov a metrorhythmika, melodika japonského jazyka s tým nekorešponduje. Japonskí študenti tieto jazyky neovládali, a teda nedokázali preniknúť k podstate európskej hudby klasicizmu, romantizmu – k ich metru, rytmu, melodike...

• 94

(...) Hráč (...) vidí v parte krátku notu, dirigent však musí vedieť, čo tá krátka nota v tom svete – priestore partitúry znamená: či je to „výstrel z dela“, alebo „osudová rana“, a ako má byť tá nota zahraná, aby to teda buď „vyletelo do povetria“, alebo „zabúchalo na bránu života“. Všetko, čo som spomínal, môže pomôcť vytvoriť atmosféru, kedy je poslucháč akoby vtiahnutý do deja napínavého príbehu. Opakom je poslucháč, ktorý na koncerte rozmýšľa o tom, čo si dá na večeru, keď príde domov...

• 112

Keď sa pozeráme na strom, väčšina ľudí vníma jeho veľkosť, formu – kmeň, vetvy, listy, farby... Umelec by však mal vnímať aj to, čo zo stromu nevidno, pretože ten strom nie je len tým, čo „prvoplánovo“ vidíme. Strom je živý organizmus, ktorého podstata je skrytá, a práve to „skryté“ je potrebné objaviť... Podobne je to v hudbe – vidíme noty, tempové a dynamické označenia, ale podstata a zmysel sú niekde inde...

• 115

Veľmi podstatné je, aby sa už mladý 13–14-ročný človek učil dívať do nôt tak, aby nevidel len noty, ale aby vnímal aj cez grafický záznam predovšetkým frázu, a aby sa snažil odhaliť, odkiaľ a kam smeruje hudobná veta a jednotlivé tektonické zložky hudobnej reči ako takej.

• 133

Saint-Exupéry múdro píše o cizelovaní, nádhere kovu, dokonalosti kresby..., ktoré neprinášajú hmotný úžitok, ale premieňajú samotných autorov. Platí to nepochybne pre záhradníkov, ale aj remeselníkov a umelcov, avšak len vtedy, ak im nejde v prvom rade o zisk.